

Ірина Непорада,
викладач психолого-педагогічних дисциплін
Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІН ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Спираючись на концептуальні основи Нової української школи слід зазначити, що особливій уваги потребує процес підготовки вчителя нової генерації, ініціативного, авторитетного, компетентного фахівця зі стійкою громадянською позицією та сформованою громадянською компетентністю, здатного до подальшого розвитку і самонавчання, духовного і професійного вдосконалення.

Нова українська школа має на меті сформувати ключові компетентності в учнів. Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя [4].

Серед з ключових компетентностей, які визначені Державним стандартом початкової освіти важливе місце посідають громадянська та соціальна компетентності, які пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя [2].

На сучасному етапі розвитку громадянської освіти в Україні характерною ознакою є введення інновацій у теорію і практику навчання. Під час проведення занять з навчальних дисциплін професійного спрямування викладач може не тільки включатися в інноваційні процеси, але й бути їх ініціатором, тому умовою такої діяльності є інноваційний потенціал педагога.

Використання інноваційних технологій, як основної складової освітнього процесу є важливим і невідкладним в умовах навчального закладу, тому хочемо порушити питання формування громадянської компетентності засобами інноваційних технологій навчання у закладах вищої освіти.

За визначенням І.М. Дичківської інноваційне навчання означає „зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості” [3, с.339].

Слід зазначити, що підвищенню якості та інтенсивності освітнього процесу, формування громадянської компетентності у майбутніх учителів початкової школи сприятиме симбіоз класичних традиційних методів з інноваційними. Результатом такого поєднання є засвоєння студентами різних видів соціального досвіду, системи суспільних цінностей, морально-правових норм та традицій, формування навичок і вмінь самостійно оволодівати знаннями протягом життя та застосовувати ці знання у практичній діяльності.

Аналізуючи результати наукового пошуку, можна стверджувати, що використання інтерактивних методів навчання дасть можливість майбутнім учителям якісно засвоювати знання, розвивати інтелект і волю, виховувати громадянські цінності, вчитися мислити критично, на основі аналізу певних обставин та інформації вирішувати складні проблеми, приймати виважені та обдумані рішення, при цьому слід брати до уваги альтернативні думки, брати участь у дискусіях, вільно спілкуватись з іншими людьми, що стане в нагоді у майбутньому житті та професійній діяльності.

Інтерактивне навчання - спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність [5, с.7]. Інтерактивне вивчення фахових дисциплін організоване таким чином, що практично всі студенти залучені в процес пізнання, а обов'язковою умовою є:

- спільна діяльність;
- ситуація успіху;
- обмін знаннями, ідеями, способами діяльності;
- постійний контроль;
- можливість висловитись;
- завжди бути готовим надати допомогу;
- дякувати учасникам за те, що поділилися своєю думкою;
- обговорення кінцевого результату та ухвалення рішення, з фіксацією певних думок, якщо такі були наявні.

Особливістю використання на заняттях інтерактивних методів навчання є те, що студенти вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати виважені рішення, кожен має право висловитись, виразити свою позицію, але, водночас, можна змінити свою точку зору. Адже, „громадянська компетентність майбутніх учителів як складне інтегральне утворення, що визначає готовність активно, відповідально

й ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки у суспільно-політичній та професійній діяльності" [7, с.56]

У процесі формування громадянської компетентності найбільш ефективнішими, на нашу думку, це використання таких методів інтерактивного навчання: обговорення проблеми в загальному колі, „Мікрофон», „Незакінчені речення», „Мозковий штурм», „Навчаючи – вчуся», „Ажурна пилка», „Акваріум», „Карусель», аналіз ситуацій („Кейс - метод»), „Дерево рішень », симуляційні або імітаційні ігри, розігрування ситуацій за ролями, метод „ПРЕС», „Займи позицію», „Зміни позицію», дискусія, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, дебати.

Наприклад, при використанні методу „Ажурна пилка», викладач розподіляє навчальне завдання на відносно рівні та незалежні частини, які роздаються усім членам мікрогрупи: кожен студент групи виконує свій комплекс завдань. Опрацювавши своє питання, учасник виконує роль „експерта». Усі, хто опрацював одне і теж питання, збираються для обговорення та доповнення. Згодом „експерти» розходяться по своїх групах і вже там вони повинні один для одного донести інформацію та повну картину знань, умінь та навичок, потім відбувається обговорення результатів діяльності.

Застосування таких методів навчання сприяє:

- зацікавленості майбутніх учителів початкових класів навчальною дисципліною та прагнення до самоосвіти;
- підвищенню рівня розумової самостійності студентів;
- поглибленню внутрішньої та зовнішньої мотивації навчальної діяльності;
- формуванню їх педагогічного мислення;
- формуванню професійної спрямованості на майбутню інноваційну діяльність;
- формуванню у майбутніх фахівців власної думки та вміння відстоювати свою громадянську позицію;
- формуванню професійних навичок і громадянської поведінки;
- розширенню пізнавальних можливостей майбутніх педагогів, зокрема у здобуванні, аналізі та застосуванні інформації;
- виявленню інтелектуальної ініціативи і креативності у майбутніх учителів початкової школи.

Як зазначено у Концепції громадянської освіти та виховання в Україні, „мета громадянської освіти – сформувати свідомого громадянина, патріота, професіонала, тобто людину, якій притаманні особистісні якості й риси характеру, світогляд і спосіб мислення, почуття, вчинки та поведінка,

спрямовані на саморозвиток та розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні” [6].

Громадянськість дає можливість людині відчувати себе юридично, соціально, морально й політично дієздатною. До основних елементів громадянськості належить моральна й правова культура, яка виражається у почутті власної гідності, внутрішньої свободи особистості, дисциплінованості, в повазі й довірі до інших громадян і до державної влади, здатної виконувати свої обов’язки, в гармонічному поєднанні патріотичних, національних та інтернаціональних почуттів [1, с.44]. Саме такі цінності є результатом громадянської освіти.

Отже, для формування громадянської компетентності в майбутніх учителів Нової української школи необхідно використовувати інтерактивні методи навчання: парну й групову роботу, дискусії й дебати, проекти й письмові роботи, саме вони сприяють формуванню того чи іншого ідеалу, відкривають безмежний світ, в якому можна працювати над собою – набувати знання, розвивати навички самоаналізу, допомагають відкрити і вирішити для себе питання: що я вмію, що я можу? А відтак і – хто я? Для чого я в цьому світі?

Інтерактивні методи – не самоціль, це лише засіб для досягнення тієї атмосфери, що найкраще сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, надає можливості дійсно реалізувати особистісний розвиток майбутніх фахівців Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Соціолого-педагогічний словник / Укладач : С.У. Гончаренко, В.В. Радул, М.М. Дубінка та ін.; Київ – ЕксОб, 2004. – 44с.
2. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. – Київ : Аккадемвидав, 2004. – 352с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
5. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ : А.С.К., 2004. – 192с.
6. Проект Концепції громадянської освіти та виховання в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2017-11-07/8186/nmo-1362.pdf>.
7. Шестопалюк О.В. Теоретичні і практичні засади розвитку

громадянської компетентності майбутніх учителів [Електронний ресурс] /
О.В. Шестопалюк. – Режим доступу
<https://library.vspu.edu.ua/inform/vidanna.../shestopal.pdf>